

Jana Poche Kargerová, Petra Vallin

Katedra preprimární a primární pedagogiky
Pedagogická fakulta UK

Jana Šenkyříková

ZŠ a MŠ Angel

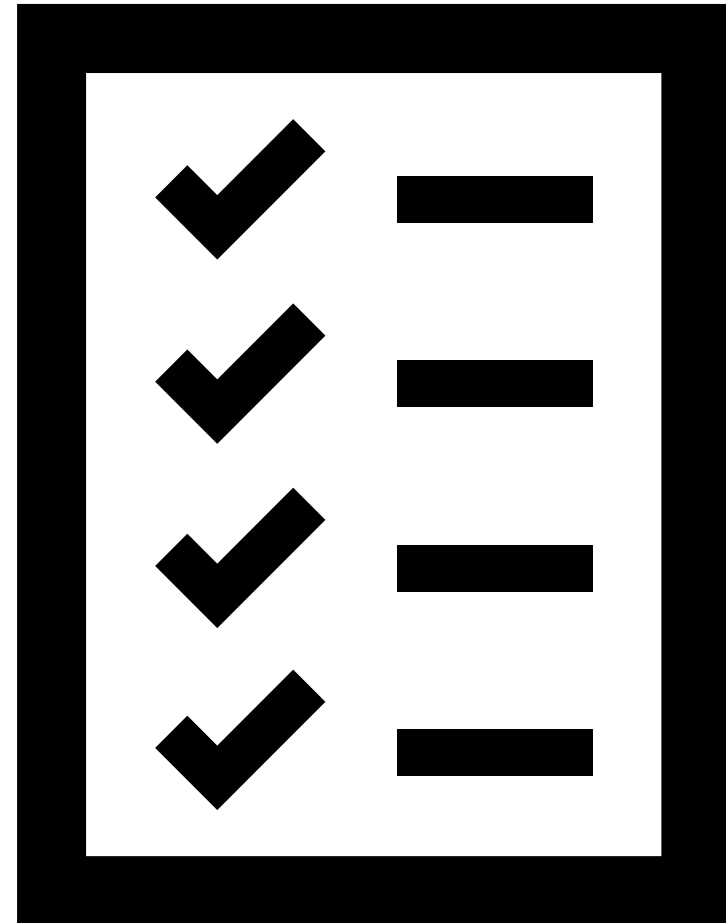
Soubor kvalit studentovy práce na pedagogické praxi

PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra preprimární
a primární pedagogiky
Univerzita Karlova

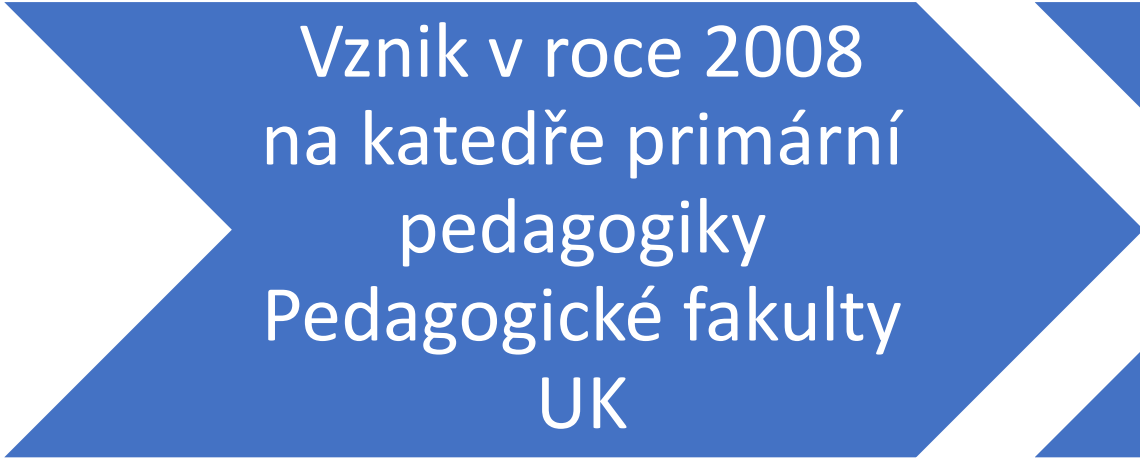
Cíle příspěvku

- Sdílet zkušenosti se Souborem kvalit v rámci programu *Učitelství pro 1. stupeň ZŠ* na PedF UK.
- Představit postupy při vedení praxí.
- Uvést další možnosti pro využití Souboru kvalit v závěru studia.
- Sdílet perspektivu VŠ pedagožek a pohled provázející učitelky na Soubor kvalit.

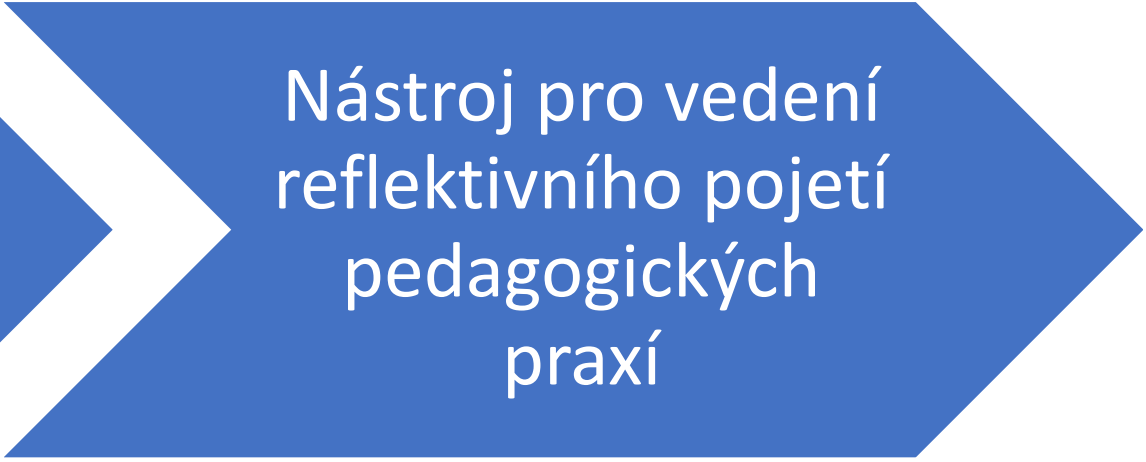

Soubor kvalit studentovy práce na pedagogické praxi (dále Soubor kvalit)

Vznik v roce 2008
na katedře primární
pedagogiky
Pedagogické fakulty
UK

Nástroj pro vedení
reflektivního pojetí
pedagogických
praxí

Soubor kvalit studentovy práce na pedagogické praxi (dále Soubor kvalit)

První verze *Souboru kvalit* vznikla v roce 2008 v týmu V. Spilková, J. Kargerová, A. Tomková.

Pilotní ověřování VŠ učiteli a provázejícími učitelkami ze ZŠ, kteří spolupracují při vedení pedagogických praxích studentů.

Soubor kvalit

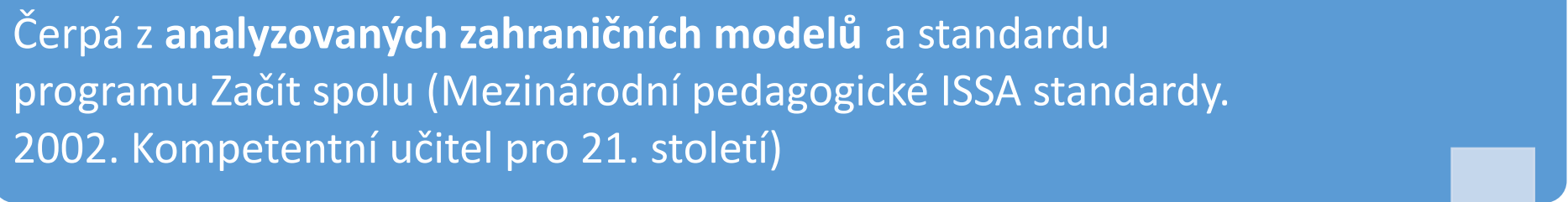
Důležitý pilíř, který provází všechny druhy pedagogických praxí od 1. do 5. ročníku studia *Učitelství pro 1. stupeň ZŠ*, respektive celou jejich učitelskou přípravu.

Je ***popisem očekávaného rozsahu a kvality***, tj. profesionality absolventa učitelské přípravy. Jeho základem jsou profesní činnosti – ***kritéria kvality***.

Soubor kvalit

Čerpá z **analyzovaných zahraničních modelů** a standardu programu Začít spolu (Mezinárodní pedagogické ISSA standardy. 2002. Kompetentní učitel pro 21. století)

Předchůdce ***Rámce profesních kvalit učitele. Hodnotící a sebehodnotící arch.*** Tomková, A., Spilková, V., Píšová, M., Mazáčová, N., Krčmářová, T., Kostková, K., & Kargerová, J. (2012).

Kompetenční rámec absolventa a absolventky učitelství (2023).

Soubor kvalit

- **slouží studentům i jejich vzdělavatelům**, tj. vysokoškolským učitelům a provázejícím učitelům na základních školách
- **sjednocuje a zvyšuje nároky na profesní způsobilost** studentů při konání souvislé pedagogické praxe
- **zjednodušuje spolupráci** mezi vzdělavateli učitelů a provázejícími učiteli z praxe
- **podporuje sebehodnocení** studentů, na které navazuje hodnocení fakultními a vysokoškolskými učiteli
- slouží v závěrečné souvislé pedagogické praxi také jako dokument pro **závěrečné sumativní hodnocení**, které je jedním z podkladů pro **státní závěrečnou zkoušku (SZZ)**
- je **součástí studentského portfolia** k SZZ

Oblasti v Souboru kvalit

1. PLÁNOVÁNÍ VÝUKY
2. KOMUNIKACE A VYTVÁŘENÍ
PROSTŘEDÍ PRO UČENÍ
3. ŘÍZENÍ UČEBNÍCH PROCESŮ
4. HODNOCENÍ ŽÁKŮ
5. REFLEXE VÝUKY
6. KONTEXT VÝUKY
7. PROFESNÍ ROZVOJ

Soubor kvalit na souvislé praxi

Sebehodnocení
studentky/studenta

Hodnocení
provázejícího
učitele/učitelky
(zkušenost Jana
Šenkyříková)

Hodnocení VŠ učitele

Soubor kvalit na souvislé praxi

V rámci souvislé praxe si studenti na základě vlastního sebehodnocení **formulují svou profesní výzvu** s oporou o Soubor kvalit.

Vede k **reflexi a sebereflexi**, ohlížení se zpět i k nacházení **osobních profesních rozvojových cílů studentů a cest k jejich dosahování**.

Podporuje **sebehodnocení** studentů, na které navazuje vrstevnické hodnocení a podpůrný rozhovor s provázejícími a vysokoškolskými učiteli.

Soubor kvalit: vybraná oblast profesní výzvy

Řízení učebních procesů

Student/studentka:

Zvládá řízení a organizaci výuky – vede výuku podle připraveného plánu, zároveň reaguje na vývoj situace a na potřeby a možnosti žáků, neztrácí však zaměření na stanovené cíle, efektivně využívá čas.

Využívá spektrum výukových metod s ohledem na výukové cíle a potřeby a možnosti žáků.

Individualizuje podporu učebním procesům žáků s ohledem na jejich možnosti (např. diferencuje učivo a nároky, respektuje individuální tempo učení, modifikuje metody práce, kritéria a způsoby hodnocení).

FORMULACE PROFESNÍ VÝZVY studentky:

Během výuky se mi často stává, že **nestihnu vše, co jsem si naplánovala**. Konec vyučování tedy často bývá uspěchaný, **nezbyde dostatek času na reflexi**, nebo je poslední **aktivita přerušena zvoněním**, což žáky vždy rozruší. Ráda bych docílila toho, abych dokázala během **plánování lépe odhadnout**, na jak dlouho jednotlivé aktivity budou. Dále bych byla ráda schopná během vyučování improvizovat a lépe určit, které aktivity stíháme a které by bylo lepší vynechat. **Usiluji o to, aby konce hodin nebyly uspěchané, aby se končilo se zvoněním a aby nebyla opomíjena reflexe**. Co pro dosažení výzvy konkrétně udělám:

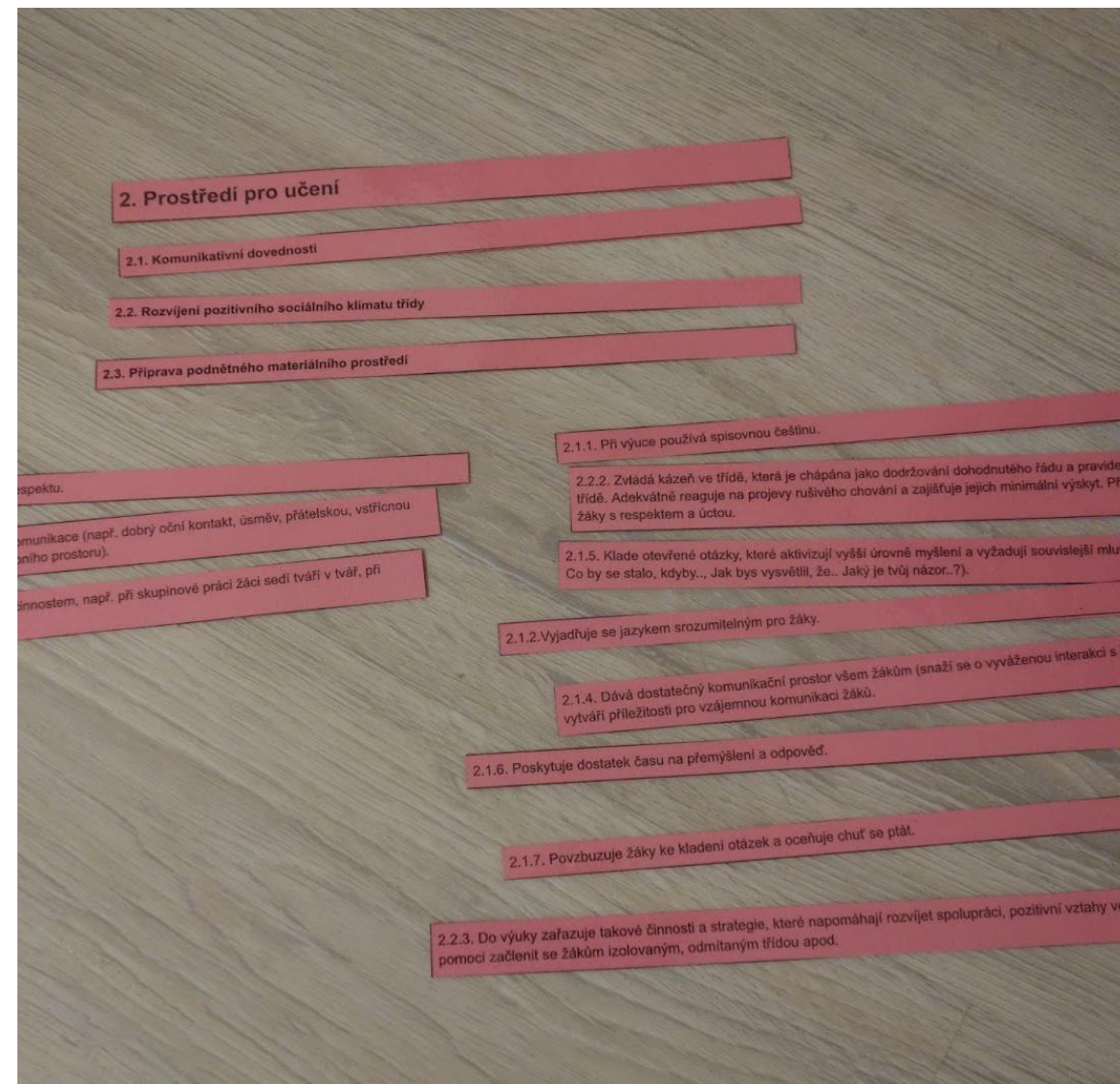
1. Během plánování výuky se budu snažit co nejlépe předpovědět, jak dlouho bude aktivita trvat. Vezmu v potaz složitost instrukcí a jakým způsobem by bylo instrukce vhodné zadat tak, aby to bylo co nejefektivnější. Dále se zamyslím nad obtížností cvičení a jaký by mohla mít vliv na délku aktivity. Zaměřím se i na problémy, které by během aktivity mohly vyvstat, zvážím, jak by mohly práci žáků ovlivnit a jak na ně můžu být připravena. Neopomenu čas, který zabere kontrola cvičení.
2. V průběhu hodiny budu pravidelně kontrolovat čas a zvažovat, zda postupujeme dle časového plánu, či zda bude potřeba některou z aktivit vyřadit, či ji nějakým způsobem modifikovat.
3. Ke konci hodiny včas zakončím poslední aktivitu a započnu reflexi. Na reflexi si vyhraním dostatek času, aby nebyla uspěchána a žáci měli dostatečný prostor pro zamyšlení se nad naplněním cílů výuky.
4. Po každé odučené hodině mohu zhodnotit, do jaké míry se mi podařilo zrealizovat všechny naplánované aktivity. Dále mohu zhodnotit v kolika z odučených hodin zbyl dostatek prostoru na reflexi. Mohu také zaznamenávat, v kolika případech byl konec hodiny narušen zvoněním. Také bych mohla požádat hospitující, aby sledovala, jak se mi během několika hodin daří dodržovat časový plán hodiny v porovnání s plánem hodiny, jak se mi daří kontrolovat během hodiny čas a jak během hodiny zvládám modifikovat plán hodiny tak, aby zbyl dostatek času na reflexi.

Soubor kvalit na souvislé praxi

Perspektiva provázející učitelky

Jany Šenkyříkové

- Studenti/ky v něm mají kritéria pro svou pedagogickou praxi. Když na praxi přicházejí, obvykle mají zformulovanou svou profesní výzvu.
- Před příchodem studentek si musím Soubor kvalit opět přečíst.
- Během praxe do něj potřebuji nahlížet, abychom mohli pracovat na jejich vytyčených profesních cílech.
- Je-li čas, průběžně mluvíme o tom, kde se nachází na cestě k cíli.
- Na závěr to chce dost času (pár hodin) na písemné hodnocení každé/ho studentky/ta.

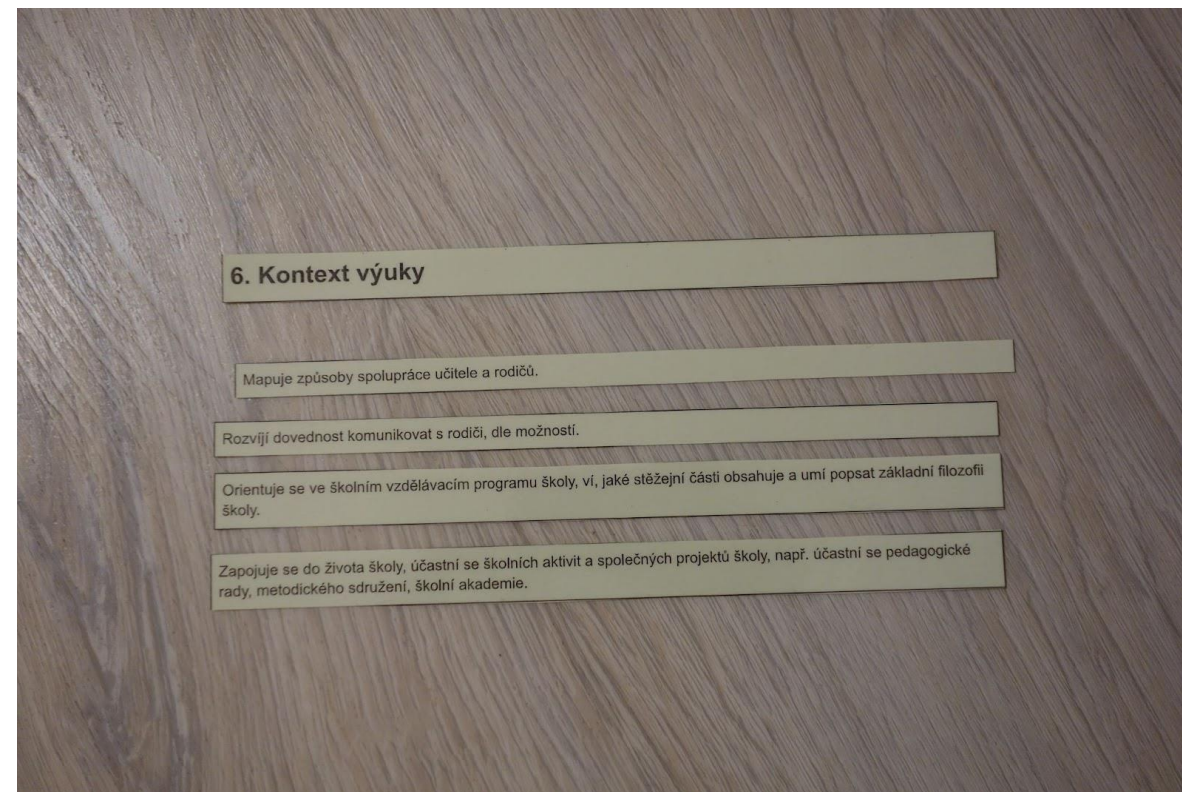
Soubor kvalit na souvislé praxi

Perspektiva provázející učitelky

Jany Šenkyříkové

Jaké výhody Soubor kvalit má?

- Konkrétní kritéria pro studenty - já vím, co jim mám umožnit, s čím mám pomáhat, na čem společně pracovat.
- Při závěrečném psaní hodnocení po absolvování praxe mi připadá hodnotné vyjádření studentů/tek k jednotlivým oblastem. Ve svém hodnocení se snažím reagovat na jejich sebehodnocení, postřehy.
- Jedním z výchozích materiálů pro Soubor kvalit je Duhová kniha (Kompetentní učitel 21. století Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA), s níž pracuji sama i s kolegy/němi.
- Při mých hodinách by měly být pozorovatelné popisované jevy v Souboru kvalit - promyšlené plánování, přirozená realizace, následná reflexe - zároveň je to náročné.

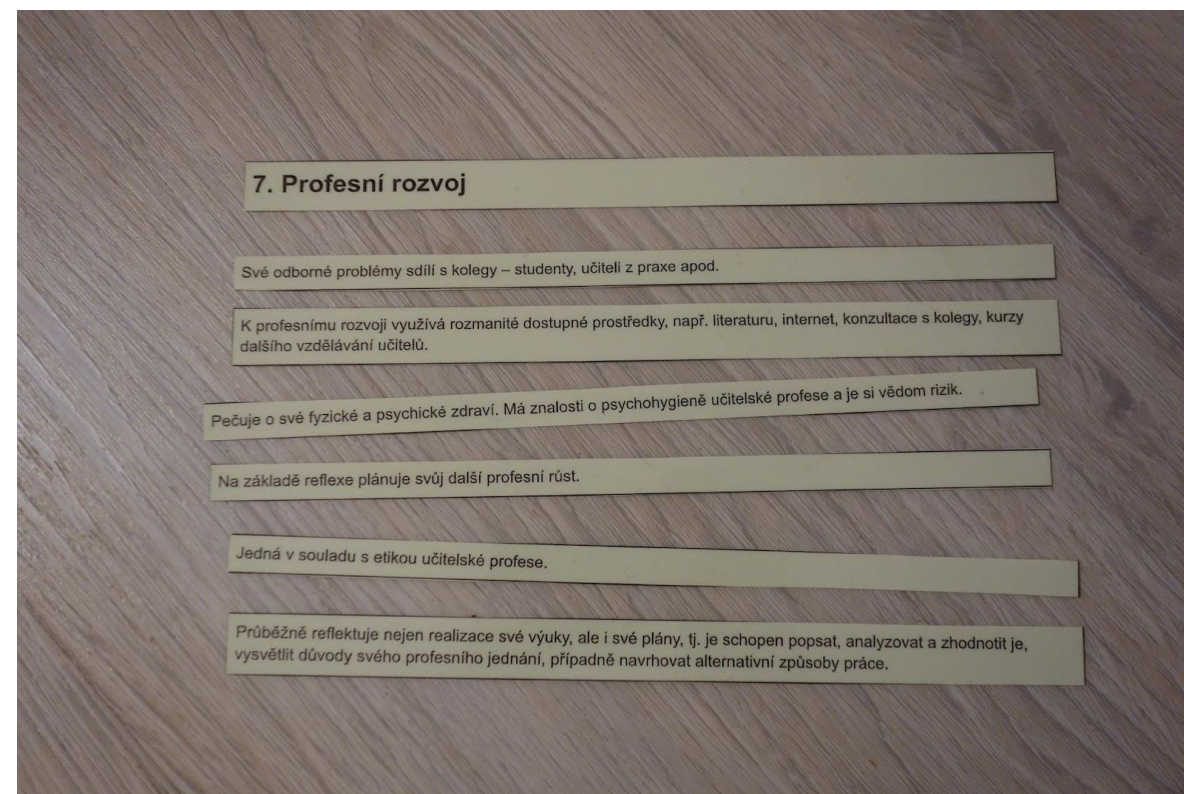
Soubor kvalit na souvislé praxi

Perspektiva provázející učitelky

Jany Šenkyříkové

Jaké nároky klade na práci PU?

- Znalost Souboru kvalit
- Při mých hodinách by měly být pozorovatelné popisované jevy v Souboru kvalit - promyšlené plánování, přirozená realizace, následná reflexe, zároveň výhoda (čas).
- Nutnost k pozorování práce studentek/tů + průběžné zápisy, zpětné vazby - čas v průběhu praxe
- Dostatek času na závěrečné hodnocení

UKÁZKA PRVNÍ ZE SEDMI OBLASTÍ

1. Plánování výuky

Student/studentka:

- Plánuje výuku systematicky vzhledem k cílům stanoveným v kurikulárních dokumentech a vzhledem k individuálním možnostem a potřebám žáků. Indikátor: V přípravách uvádí adekvátní očekávané výstupy dle ŠVP a dle třídního plánu učitelky vzhledem k aktuálním cílům vyučovací jednotky.
 - K naplnění vzdělávacích cílů a podle charakteru učiva volí vhodné metody a organizaci výuky, vybírá smysluplný obsah a promýšlí návaznost, komplexnost a provázanost učiva.
 - Při plánování diferencuje nároky na žáky, rozsah učiva, metody a organizaci výuky. Indikátor: V přípravě lze rozpoznat, že plánuje pro různé typy žáků, např. podle teorie mnohačetné inteligence H.Gardnera, v přípravě plánuje navíc specifické činnosti pro jednoho či více konkrétních žáků ve třídě.
-
- Plánuje, z čeho a jak učitel a žáci poznají, že dosáhli stanovených cílů, např. výsledný produkt (prezentace nových poznatků, test,...) nebo závěrečnou reflexi.
 - Při plánování předvídá různé situace, které mohou při výuce nastat, provádí didaktickou analýzu učiva, např. předvídá možné způsoby řešení úkolů žáky, „chyby“, které při porozumění učivu mohou žáci udělat, písemně formuluje otázky, které mohou žáky posunout v porozumění učivu.

UKÁZKA SEBEHODNOCENÍ STUDENTKY K OBLASTI 1

Sebehodnocení studenta/studentky, argumenty, způsoby dalšího rozvoje:

Společně s učitelkou jsme při plánování hodin nahlížely do ŠVP a RVP, zaměřovaly jsme se na rozvíjení konkrétních klíčových kompetencí. Při formulaci cílů hodin jsem vycházela z dílčích cílů uvedených v ŠVP. Dařilo se mi hodiny mezi sebou provázat a v průběhu výuky se přizpůsobovat možnostem žáků a jejich rychlosti tak, abychom zvládli dosáhnout cíle. Snažila jsem se připravovat hodiny tak, aby obsahovaly různé metody a styly práce (samostatná, ve dvojicích, ve skupinách, různé druhy percepce), pokoušela jsem se jim dát dostatečně prostoru pro sebevyjádření jak v ústní, tak psané podobě. Specifické činnosti jsem vyloženě neplánovala, vždy jsem si ale ujasnila, jak určité aktivity upravit pro jednoho žáka s poruchou pozornosti. Zbytek třídy je velmi výkonově vyrovnaný. Mé pokusy o individualizaci ale nejsou v případech příliš patrné, žák s poruchou pozornosti je totiž nadprůměrně inteligentní a díky tomu kompenzuje svou nesoustředěnost, takže většinou mu stačilo poskytnout více času, nebo aktivitu/cvičení zkrátit, či mu přidělit někoho do dvojice. Během praxe jsem si ověřovala dosahování cílů formou prověrky, kontroly pracovních listů, společné reflexe a prezentace (při popisu předmětu). Předvídání situací a chyb se mi příliš nedařilo, pořád jsem byla občas zaskočená reakcemi žáků, nicméně jsem se z nich dokázala při dalších hodinách poučit (upravila jsem způsob práce tak, abych předcházela problémům). V každé přípravě jsem si formulovala otázky, které žákům budu klást.

Zdroje

- Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA
© Step by Step Česká republika, o. s., Praha 2011 <https://www.zacitspolu.eu/wp/wp-content/uploads/2019/10/kompetentni-ucitel-21.-stoleti.pdf>
- Mezinárodní pedagogické ISSA standardy. (2002). Praha: Step by Step ČR.
- Spilková, V., & Tomková, A. (2010). *Kvalita učitele a profesní standard*. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.
- Spilková, V., Tomková, A., Mazáčová, N., Kargerová, J., et al. (2016). Klinická škola a její role ve vzdělávání učitelů. *Orbis Scholae*, 10(1), 153-155.
- Tomková, A., Spilková, V., Píšová, M., Mazáčová, N., Krčmářová, T., Kostková, K., & Kargerová, J. (2012). Rámec profesních kvalit učitele. *Praha: NÚV*.